

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Ερευνητών
στην Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση

**ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ: Ελληνική Εξωτερική &
Ευρωπαϊκή Πολιτική**

**Ο ρόλος της Προεδρίας του Συμβουλίου και του Τρίο
της Προεδρίας μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας:
Η επόμενη Ελληνική Προεδρία**

ΙΩΑΝΝΑ Κ. ΒΛΑΧΟΥ

Αθήνα
Μάρτιος 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή	3
2. Η Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε. μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας	4
3. Η χρονική συγκυρία της Ελληνικής Προεδρίας 2014: κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο	8
4. Η Προεδρία και οι τιθέμενες προτεραιότητες	12
5. Η Προεδρία ως ευκαιρία. Προσδοκίες	16
6. Επίλογος	22
Βιβλιογραφία	23

1. Εισαγωγή

Η θέση της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σήμερα καλύτερη παρά ποτέ (...)

Η Ελλάδα, σήμερα, θεωρείται επιπλέον ως αξιόπιστος συντελεστής στο περιφερειακό σύστημα της ΝΑ Ευρώπης και ευρύτερα (...) με δυνατότητες να διαδραματίσει σταθεροποιητικό/ειρηνευτικό ρόλο στο ευρύτερο διεθνές σύστημα και να διαχειρισθεί αποτελεσματικά κρίσεις που μπορεί να προκύψουν στη διάρκεια της Προεδρίας (...)

Σήμερα, η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις “ομοσπονδιακά σκεπτόμενες χώρες” που επιδιώκουν τη βαθύτερη ολοκλήρωση και μετεξέλιξη της ΕΕ σε Πολιτική Ένωση, με ομοσπονδιακές δομές και διαδικασίες, στη βάση του κοινοτικού προτύπου ολοκλήρωσης.

Με προϋποθέσεις και σχόλια όπως τα παρατιθέμενα,¹ η Ελλάδα αναλάμβανε δέκα χρόνια πριν την τέταρτη για τη χώρα Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαμορφώνοντας – παρά την κρίσιμη σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο συγκυρία – την προσδοκία ότι, σε αντίθεση με τις προηγούμενες περιορισμένης αποτελεσματικότητας Προεδρίες της, θα επιτύχαινε. Οι προσδοκίες επιβεβαιώθηκαν.² Έντεκα χρόνια μετά από εκείνη τη στιγμή σταθμό, η Ελλάδα αναλαμβάνει εκ νέου

¹ Ιωακειμίδης, Π. (28.12.02) «Η Ελλάδα στην Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης». *EKEM* στο www.ekem.gr. Αντίστοιχα, ‘Greece is no more the “reluctant partner”, the “problem case”, the “black sheep of the Community” (...). It has matured to become not just a “normal” country, a “mainstream” EU member, but an ardent and committed European, and (since its 2001 EMU entry) finally a “success story” as well’. Pagoulatos, G. (2002) “Greece & the European Union. The 2003 Presidency”, *Ευρωπαϊκή έκφραση* (47), σ.4-7.

² Σχετικά βλ.μεταξύ άλλων Παγουλάτος, Γ.,Μπλαβούκος, Σ. (2004) *Η τελευταία Ελληνική Προεδρία. Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και οι Τέσσερις Ελληνικές Προεδρίες της ΕΕ*. Αθήνα: Παπαζήση, Γιαννίτσας, Γ. (2005) *Η τέταρτη Ελληνική Προεδρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Αθήνα: Κριτική, Bunse, S. (2006) “The 2003 Greek Council Presidency”. *Mediterranean Politics* 9(2), σ. 248-257.

Συνοπτικά, η τέταρτη προεδρία της χώρας επικροτήθηκε για την ολοκλήρωση σειράς σημαντικών θεμάτων εν όψει της προσχώρησης δέκα νέων κρατών στην Ένωση, την ουσιαστική πρόωθηση της ενταξιακής προοπτικής των Βαλκανίων, την ιδιαίτερα αποτελεσματική διαχείριση της κρίσης στο Ιράκ, το σταθεροποιητικό ρόλο και τη συνεισφορά της στη διαδικασία της ολοκλήρωσης.

Ενδεικτικός είναι ο χαρακτηρισμός που αποδόθηκε στην άσκηση της Προεδρίας του 2003 ως «ένα μοντέλο αποτελεσματικότητας μιας μεσαίου μεγέθους χώρας», Wegen,M., European People’s Party (1-7-2003) στο <http://www.eu2003.gr/en/articles/2003/7/1/3172>.

την Προεδρία του Συμβουλίου. Αυτή τη φορά ωστόσο η θέση της στην *Ευρώπη* είναι αποδυναμωμένη λόγω της οικονομικής κρίσης που έχει αρνητικώς επηρεάσει το κύρος της χώρας στη διεθνή σκηνή κι έχει οδηγήσει σε τάσεις εσωστρέφειας και ευρωσκεπτικισμού.

Με αντικείμενο την επερχόμενη Ελληνική Προεδρία του πρώτου εξαμήνου του 2014, η παρούσα μελέτη επιχειρεί να επισημάνει τις παραμέτρους εκείνες που θα επηρεάσουν το έργο της, την πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα αλλά και πώς αυτή μπορεί να μετουσιωθεί σε ευκαιρία επανάκαμψης και ενδυνάμωσης τόσο της Ελλάδας όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για το σκοπό αυτό, το κείμενο οργανώνεται ως εξής: Αφού σκιαγραφηθεί το νέο θεσμικό πλαίσιο της Προεδρίας του Συμβουλίου, όπως αυτό διαμορφώθηκε από τη Συνθήκη της Λισαβόνας, θα εξετασθεί το κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο ανάληψης της Προεδρίας σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Στη συνέχεια, θα παρουσιασθούν οι προτεραιότητες που έχει θέσει η Ελλάδα ακολουθούμενες από μια σύντομη αξιολόγηση και, τέλος, οι προσδοκίες που διαμορφώνονται και η δυνατότητα αξιοποίησης της Προεδρίας ως ευκαιρία για τη χώρα. Της παρούσας εισαγωγής και των τεσσάρων κεφαλαίων ανάπτυξης του θέματος, έπεται σύντομος επίλογος.

2. Η Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε. μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας

Από τις ιδρυτικές συνθήκες, η Προεδρία του Συμβουλίου, του θεσμικά και παραδοσιακά θεωρούμενου διακυβερνητικού οργάνου της Ένωσης, εναλλάσσεται σε εξαμηνιαία βάση μεταξύ των Κρατών Μελών, ως εκδήλωση της μεταξύ τους ισοτιμίας και της αρχής της αντιπροσώπευσης της πολυμορφίας τους.³ Το σύστημα εναλλασσόμενης Προεδρίας έχει επικριθεί για την έλλειψη αποτελεσματικότητας και συνοχής που ευνοεί στη δράση της Ένωσης, τα οποία εντείνονται στη διευρυμένη Ευρώπη των 27 και πλέον χωρών.⁴ Παρά τις ομολογούμενες αδυναμίες, η εκ περιτροπής ασκούμενη Προεδρία του Συμβουλίου διατηρείται στη Συνθήκη της

---

³ Fernández, A.M. (December 2008) «Change and Stability of the EU Institutional System: the Communitarization of the Council Presidency». *European Integration*, 30 (5), σ. 622-3.

⁴ Ιωακείμης, Π.Κ. (2010) *Η συνθήκη της Λισσαβόνας. Παρουσίαση, ανάλυση, αξιολόγηση*. Β' έκδ. Αθήνα: Θεμέλιο, σ. 62-3.

Λισαβόνας, διέρχεται ωστόσο σημαντικό περιορισμό στη σημασία και το ρόλο της από σειρά θεσμικών καινοτομιών που εισάγονται στο Ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

Μεταξύ των πιο σημαντικών αλλαγών που επιφέρει η νέα Συνθήκη καταγράφεται ο διαχωρισμός της προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε από αυτή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Του τελευταίου, που αναβαθμίζεται σε θεσμικό όργανο της Ένωσης, δεν προεδρεύει πλέον η χώρα που ασκεί την Προεδρία στο Συμβούλιο, αλλά σταθερός Πρόεδρος, εκλεγόμενος από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για θητεία δύομισι ετών.⁵ Εξίσου σημαντική αλλαγή αποτελεί η απόσπαση από τις αρμοδιότητες της προεδρεύουσας χώρας του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, το οποίο επίσης αποκτά μόνιμο Πρόεδρο, τον Ύπατο Εκπρόσωπο της Ένωσης για την Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική Ασφάλειας,⁶ ενώ η Προεδρία της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας ασκείται από αντιπρόσωπο του Ύπατου Εκπροσώπου.⁷

Στο νέο σχήμα της Λισαβόνας, ο επικεφαλής της χώρας που ασκεί την Προεδρία στερείται των καθηκόντων εκπροσώπησης της Ε.Ε., που αναλαμβάνονται είτε από τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, είτε από τον Πρόεδρο της Επιτροπής, είτε από τον Ύπατο εκπρόσωπο.⁸ Περαιτέρω και προς διευκόλυνση της συνέχειας των εργασιών του Συμβουλίου, η νέα Συνθήκη θεσμοποιεί την «ομαδική Προεδρία» που καθιερώνει τη στενή συνεργασία των εξαμηνιαίων προεδριών ανά τρεις και την κατάρτιση κοινού προγράμματος δραστηριοτήτων του Συμβουλίου για διάστημα δεκαοχτώ μηνών.⁹ Το σχέδιο προγράμματος εκπονείται σε συνεργασία με την Επιτροπή και τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.¹⁰ Στο πλαίσιο αυτό η Ελλάδα παίρνει τα ηνία του Συμβουλίου το τελευταίο εξάμηνο του Τρίο Προεδρίας στο οποίο εντάσσεται, που ξεκίνησε τον Ιανουάριο 2013 με την Ιρλανδία και συνεχίζει από τον Ιούλιο του ίδιου έτους με τη Λιθουανία.

---

⁵ Άρθρα 13 παρ. 1, 15 παρ. 5-6 ΣυνθΕΕ.

⁶ Άρθρα 16 παρ.6 εδ.γ, 18 παρ. 3 ΣυνθΕΕ.

⁷ Άρθρο 2 εδ.β απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2009 για την άσκηση της προεδρίας του Συμβουλίου (2009/881/ΕΕ), Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 315/50.

⁸ Μποτόπουλος, Κ. (2010) *Οδηγός για τη Λισαβόνα. Ταξίδι στο νέο θεσμικό τοπίο της Ε.Ε.* Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ.Ν.Σακκουλας, σ. 64.

⁹ Δήλωση (αριθμ.9) όσον αφορά το άρθρο 16, παράγραφος 9 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, σχετικά με την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την άσκηση της προεδρίας του Συμβουλίου, προσαρτώμενη στην τελική πράξη της Διακυβερνητικής Διάσκεψης η οποία υιοθέτησε τη Συνθήκη της Λισαβόνας, Άρθρο 1 παρ.2, 2009/881/ΕΕ Απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Η αρχή του Τρίο Προεδριών προβλεπόταν ήδη από το 2006 στον Εσωτερικό Κανονισμό του Συμβουλίου.

¹⁰ Άρθρο 2 παρ. 6 Απόφασης του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2009 για τη θέσπιση του εσωτερικού του κανονισμού (2009/937/ΕΕ), Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 325/35.

Ο θεσμικός περιορισμός του ρόλου της Προεδρίας του Συμβουλίου εντείνεται από την πρακτική που έχει διαμορφωθεί ήδη από την έναρξη ισχύος της νέας Συνθήκης. Εν μέσω οικονομικής κρίσης και της επακόλουθης ανάγκης άμεσης ανάληψης πρωτοβουλιών και δράσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και ο Πρόεδρός του διεκδικούν και σε μεγάλο βαθμό έχουν αναλάβει την οικονομική διακυβέρνηση της Ένωσης, παρεμβαίνοντας συχνά σε αρμοδιότητες του Συμβουλίου και της Προεδρίας του.¹¹ Τόσο ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, όσο και αρχηγοί κρατών που δρουν στο πλαίσιο του, αναδεικνύονται σε πολιτικά πρόσωπα-ηγέτες της Ένωσης, επισκιάζοντας την Προεδρεύουσα στο Συμβούλιο χώρα. Παράλληλα, η Ευρωομάδα (Eurogroup) και ο μόνιμος Πρόεδρός της, που θεσμοποιούνται στη Συνθήκη της Λισαβόνας, αποκτούν -λόγω της οξύτατης κρίσης που απειλεί κυρίαρχα την Ευρωζώνη- πρωτεύοντα ρόλο έναντι του Συμβουλίου Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων (ECOFIN), του οποίου προεδρεύει η εκάστοτε προεδρεύουσα στο Συμβούλιο χώρα, ασκώντας *de facto* αρμοδιότητες του τελευταίου.¹²

Αν και συρρικνωμένος σε σχέση με το παρελθόν, ο ρόλος της Προεδρίας του Συμβουλίου δε στερείται σημασίας. Πέραν του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, η Προεδρεύουσα χώρα ηγείται όλων των λοιπών σχηματισμών του Συμβουλίου, μεταξύ των οποίων και του αναβαθμισμένου Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων, που εξασφαλίζει τη συνοχή των εργασιών των διαφορετικών συνθέσεων του Συμβουλίου (άρα και των Εξωτερικών Υποθέσεων) και, σε συνεργασία με τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της Επιτροπής, προετοιμάζει τις συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.¹³ Επιπλέον, ο Ύπατος Εκπρόσωπος μπορεί να αναθέτει συγκεκριμένες υποχρεώσεις που άπτονται των εξωτερικών υποθέσεων και της πολιτικής ασφαλείας στην Προεδρεύουσα χώρα.¹⁴ Κατά τη σημαντική άσκηση της νομοθετικής αρμοδιότητας του Συμβουλίου, ο Πρόεδρος του επιτελεί ρόλο διαπραγματευτή με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που, με την καθιέρωση της

---

¹¹ The Treaty of Lisbon: A second look at the Institutional Innovations. *Joint EPC, EGMONT, CEPS Study*, σ.68-9 στο www.ceps.eu.

¹² Batory, A. and Puetter, U. (January 2013) «Consistency and diversity? The EU's rotating Council Presidency after the Lisbon Treaty». *Journal of European Public Policy*, 20(1), 98.

¹³ Άρθρο 16 παρ. 6 ΣυνθΕΕ.

¹⁴ Άρθρο 2 παρ. 5 Απόφασης του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2009 για τη θέσπιση του εσωτερικού του κανονισμού (2009/937/ΕΕ), Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 325/35.

συννομοθεσίας μεταξύ των δύο οργάνων ως κανόνα για την παραγωγή Ευρωπαϊκού Δικαίου στη Συνθήκη της Λισαβόνας, προσλαμβάνει αυξημένη σημασία.¹⁵

Μέσα στο νέο θεσμικό και πραγματικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί από τη θέση σε ισχύ της νέας Συνθήκης, όπως περιγράφεται παραπάνω, η πολιτική διάσταση και δυναμική της Προεδρίας του Συμβουλίου εμφανίζεται περιορισμένη, με τις αρμοδιότητές της να είναι περισσότερο διοικητικού/διαχειριστικού χαρακτήρα. Αυτό ωστόσο δεν τις καθιστά λιγότερο απαιτητικές.¹⁶ Προκειμένου η προεδρεύουσα χώρα να ανταποκριθεί, χρειάζεται αυξημένη και συνεχής αφοσίωση, προσοχή, οργάνωση και συντονισμός από πλευράς πολιτικών ελίτ και δημόσιας διοίκησης.¹⁷ Η ανάπτυξη καλής συνεργασίας με τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, την Επιτροπή, τον Ύπατο Εκπρόσωπο, το Κοινοβούλιο καθώς και μεταξύ των μελών του Συμβουλίου εξελίσσεται σε πρωταρχικό καθήκον της Προεδρίας του Συμβουλίου, και, σε μεγάλο βαθμό, δείκτη και προϋπόθεση της επιτυχίας της.

Υπό τη νέα συνθήκη, η δυνατότητα προώθησης εθνικών συμφερόντων της προεδρεύουσας χώρας ελαχιστοποιείται, πλάι στην ούτως ή άλλως στάση ουδετερότητας¹⁸ που είναι υποχρεωμένη να τηρεί, χωρίς όμως αυτή να αποκλείεται: η Προεδρία σε σημαντικό βαθμό διαμορφώνει και διαχειρίζεται την Ευρωπαϊκή ατζέντα για διάστημα έξι μηνών, καταρτίζοντας τα θέματα της ημερήσιας διάταξης, συγκαλώντας το Συμβούλιο, δυνάμενο να προωθήσει συγκεκριμένες πρωτοβουλίες και νομοθετήματα που την εξυπηρετούν.¹⁹

Σε κάθε περίπτωση και παρά τον ομολογουμένως περιορισμένο ρόλο της με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, η Προεδρία αποτελεί μια ευκαιρία προβολής της χώρας που την αναλαμβάνει και ανάδειξης της αφοσίωσής της στην Ευρωπαϊκή ιδέα. Έτσι, είναι προς το συμφέρον του Κράτους Μέλους να διοργανώσει μια «καλή Προεδρία». Το αν θα το κατορθώσει αποτελεί συνάρτηση πολλών παραγόντων.

---

¹⁵ Άρθρο 114 ΣυνθΛΕΕ.

¹⁶ Kaczyński, P.M. (February 2011) “How to assess a rotating presidency of the Council under the Lisbon rules. The case of Hungary”. *Politics and Institutions, CEPS Policy Brief*, σ.1 στο www.ceps.eu.

¹⁷ Kaczynski, P.M. (2011) “What is left for the rotating Council Presidency under the Lisbon Rules?” Think Global-Act European: The contribution of 16 European Think Tanks to the Polish, Danish and Cypriot Trio Presidency of the European Union. *Notre Europe*, σ.340, στο <http://www.notre-europe.eu/media/tgae20118akaczynski.pdf>.

¹⁸ General Secretariat of the Council (2011) *Handbook of the Presidency of the Council of the European Union*. Directorate-General F., Brussels: General Secretariat of the Council, σ. 10.

¹⁹ Κανελλόπουλος, Π.Ι. (2010) *Το Δίκαιο της ΕΕ. Συνθήκη της Λισσαβόνας*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, σ. 162.

3. Η χρονική συγκυρία της Ελληνικής Προεδρίας 2014: κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο

1. Το Ευρωπαϊκό περιβάλλον

Η Ελλάδα αναλαμβάνει την Προεδρία σε μια κομβική στιγμή στην πορεία της Ευρώπης. Το ένα μετά το άλλο κράτη μέλη της Ένωσης βυθίζονται στην οικονομική κρίση, με όλες τις κοινωνικές και πολιτικές συνέπειες που αυτό συνεπάγεται. Οι θεσμικές ισορροπίες μεταξύ των κρατών μελών και των οργάνων της, αλλά και των αξιακών διακηρύξεων σε σχέση με την πραγματικότητα έχουν διαταραχθεί. Μια διαχωριστική γραμμή μεταξύ Βορρά και Νότου φαίνεται να χαράσσεται, η Ευρώπη γίνεται συνώνυμη με πολιτικές λιτότητας και ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά ανεργίας και η εμπιστοσύνη των πολιτών στο ευρωπαϊκό σχέδιο έχει κλονισθεί σοβαρά.²⁰

Η οικονομική κρίση ανέδειξε τα όρια του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος και της ΟΝΕ και έχει οδηγήσει σε σημαντική αναμόρφωσή τους προς ενίσχυση του οικονομικού πυλώνα. Οι σχετικοί σχεδιασμοί και πρωτοβουλίες οδεύουν προς το τέλος τους και μένει να φανεί η αποτελεσματικότητά τους. Το εξάμηνο της ελληνικής Προεδρίας ενδεχομένως θα βρει την Ευρωπαϊκή Ένωση περισσότερο ενισχυμένη και ώριμη απέναντι στις οικονομικές προκλήσεις, διότι η Ε.Ε. έχει πλέον νέα εργαλεία οικονομικής διακυβέρνησης που αποτρέπουν την αμηχανία διαχείρισης της κρίσης του παρελθόντος.²¹ Ωστόσο, καίρια ερωτήματα παραμένουν ανοιχτά: περισσότερη ή λιγότερη Ευρώπη; τι απάντηση θα δοθεί στην άνοδο του ευρωσκεπτικισμού, των εθνικιστικών τάσεων και του λαϊκισμού αλλά και στον πληγωμένο και αγανακτισμένο Νότο; επίσης, πώς θα αντιμετωπισθεί το ασταθές, μεταβαλλόμενο και αβέβαιο αποτελέσματος γεωπολιτικό σκηνικό στη Μέση Ανατολή και Β.Αφρική,

²⁰ Roth, F., Nowak-Lehmann D., F., Otter, T. (2013) "Crisis and trust in national and European Union institutions : panel evidence for the EU, 1999 to 2012". *European University Institute Working Papers* (RSCAS 2013/31), στο <http://cadmus.eui.eu/handle/1814/26975>.

²¹ Ιωακείμης, Π. (2012-2013) «Ευρώπη και Ελλάδα το 2013. Γιατί το νέο έτος μπορεί, τελικά, να είναι καλύτερη χρονιά». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (27). Αθήνα: Παπαζήση, σ.78-79. Για μια αναλυτική και κριτική παρουσίαση των αλλαγών που επήλθαν στην ευρωπαϊκή οικονομική διακυβέρνηση βλ., μεταξύ άλλων, Γούναρης, Γ. «Η θεσμική ολοκλήρωση της Ευρωζώνης. Ζήτημα ζωής και θανάτου για την Ευρωπαϊκή Ένωση». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (28). Αθήνα: Παπαζήση, σ.112-159. Επίσης Kunstein, T., Wessels, W. (January 2013) "The New Governance of the Economic and Monetary Union: Adapted Institutions and Innovative Instruments". *Istituto Affari Internazionali Working Papers* (1302), στο www.iai.it, με την υπογράμμιση της ανάγκης μη επανάπαυσης: "Against the background of the relative calm in financial markets over the past few months, it will be important that this lack of a sense of urgency does not translate into a return to business as usual (...). All elements of the new governance architecture need to be considered in a broader perspective of constructing the EU polity.", σ.11.

αλλά και αποσχιστικές τάσεις εντός της Ευρώπης που το 2014 αναμένεται να ενταθούν με, π.χ. το δημοψήφισμα αυτοδιάθεσης στην Καταλωνία και το σκωτικό δημοψήφισμα για ανεξαρτησία;²²

Μέσα στο παραπάνω ταραγμένο ευρωπαϊκό πλαίσιο, κατά το εξάμηνο της Ελληνικής Προεδρίας θα λάβουν χώρα και οι ευρωπαϊκές εκλογές, με υπαρκτό τον κίνδυνο γενικής αποδοκιμασίας από τους Ευρωπαίους πολίτες, μέχρι και απονομιμοποίησης του ευρωπαϊκού εγχειρήματος με απρόβλεπτες συνέπειες. Ταυτόχρονα, το διάστημα αυτό συμπίπτει με τη λήξη της θητείας των Προέδρων της Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Υπατου Εκπροσώπου της Ένωσης, συνεπώς θα ξεκινήσουν οι διαβουλεύσεις για την εξεύρεση των διαδόχων τους. Όπως είναι αναμενόμενο, τα όργανα και τα πρόσωπά τους θα κινούνται σε διαφορετικούς ρυθμούς και λογικές, δυσχεραίνοντας τη συνεργασία με την Προεδρεύουσα χώρα, αλλά και τη συνοχή και δράση της Ένωσης. Σε αυτή τη συγκυρία, η Ελλάδα θα κληθεί να διασφαλίσει την ομαλή λειτουργία του Συμβουλίου, αλλά και της Ένωσης και την προώθηση των Ευρωπαϊκών θεμάτων, ευρισκόμενη ενώπιον της μεγάλης πρόκλησης, αλλά και ευκαιρίας επαναπροσδιορισμού της παρουσίας και δυναμικής της, που δύναται να αναδείξει την εξάμηνη προεδρία της ως το «μόνο σταθερό και σταθεροποιητικό παράγοντα και σημείο αναφοράς στην Ε.Ε.»²³

II. Το εσωτερικό περιβάλλον

Η Ελλάδα αναλαμβάνει τα ηνία στην Ε.Ε. σε μια περίοδο πρωτοφανούς στη νεώτερη ιστορία της οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής κρίσης. Στα πρόθυρα χρεοκοπίας και αποκομμένη από κάθε δυνατότητα δανειοδότησης από τις αγορές, η ελληνική κυβέρνηση προσέφυγε το 2010 στο ΔΝΤ και τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης, που της εξασφαλίζουν ζωτικής σημασίας χρηματοδότηση, δεσμευόμενη

²² Βλ. Γιαννίτσας, Γ. (2012-2013) «Κρίσιμα διακυβεύματα της κρίσης», *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (27). Αθήνα: Παπαζήση, σ.74-77, Efthymiou, P. (Δεκέμβριος 2012) “The real challenges of Syria for the International Community”. *ELIAMEP Briefing Notes* (37/2012) στο www.eliamep.gr, Αναστασόπουλος, Τ. (21-12-12) «Η Πέμπτη ελληνική προεδρία». *Καθημερινή*.

²³ Αναστασόπουλος, Τ. (2013) «Η Πέμπτη ελληνική προεδρία στην Ε.Ε.». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (29). Αθήνα: Παπαζήση, σ.116-117.

Κατά τον Πρεβελάκη, υπό τους κακούς οiwονούς διεξαγωγής των ευρωεκλογών, «(Η) Ελλάδα έχει το πεδίο να συμβάλει ουσιαστικά στην ιδεολογική και πνευματική αναγέννηση της Ευρώπης. Αν αποτύχει, κινδυνεύει να θεωρηθεί ο νεκροθάφτης της. Η πρόκληση είναι ιστορική. (...) Όμως, η Ιστορία διδάσκει ότι οι μεγάλες νίκες διαδραματίζονται μέσα στην σύγχυση, στην εξάντληση, στην απόγνωση. Σε τέτοιο κλίμα διαγράφεται το σημείο καμπής, το turning point, η διασταύρωση των οδών. Η Ελλάδα έχει μιαν ανεπανάληπτη δυνατότητα να εξυψωθεί, προσφέροντας μοναδικές υπηρεσίες στην ευρωπαϊκή ιδέα.», Πρεβελάκης, Γ.(11-3-2013) «Η Ευρωπαϊκή πρόκληση και η Ελληνική Προεδρία της ΕΕ». *European Business Review* στο www.europeanbusiness.gr.

ωστόσο να ακολουθήσει στο εσωτερικό της ένα σφιχτό δημοσιονομικό πρόγραμμα και σειρά διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Η ελληνική οικονομία διανύει φέτος την έκτη συνεχή χρονιά ύφεσης, που αποτυπώνεται πια αισθητά στο εισόδημα των φορολογούμενων, τις συρρικνωμένες κοινωνικές παροχές και τα ιστορικά για τη χώρα και σταθερά ανοδικά ποσοστά ανεργίας. Οι εύθραυστες κοινωνικές ισορροπίες, ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης, επιβαρύνονται από την πρόκληση του μεγάλου αριθμού μεταναστών που εισρέουν στη χώρα, ο οποίος αποκτά μη διαχειρίσιμες διαστάσεις. Κοινωνικός αποκλεισμός, φαινόμενα κατάθλιψης, ξενοφοβία και εγκληματικότητα σε μεγάλο βαθμό συνθέτουν την εικόνα της σημερινής ελληνικής κοινωνίας.²⁴

Άμεσα συνδεδεμένο με τα παραπάνω είναι το έλλειμμα εμπιστοσύνης των πολιτών προς τους θεσμούς και το πολιτικό σύστημα εν γένει, όπως αποτυπώθηκε στα αποτελέσματα των εκλογών του Μαΐου και Ιουνίου 2012 με την εντυπωσιακή ήττα του δικομματισμού και άνοδο των πολιτικών άκρων, αλλά και με τα κύματα αγανακτισμένων πολιτών που παίρνουν οργανωμένη μορφή, τις απεργιακές διαδηλώσεις, τα περιστατικά βίας και τα τρομοκρατικά κρούσματα που εκδηλώνονται.²⁵ Οι πολιτικές και τα μέτρα αντιμετώπισης της κρίσης και κάποτε ο ίδιος ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της χώρας οδηγούν σε πόλωση ακόμα και στο εσωτερικό των κομμάτων, δημιουργώντας ένα σκηνικό έντονης πολιτικής αβεβαιότητας και αστάθειας.²⁶ Η χώρα διέρχεται επίσης μια σοβαρή κρίση κύρους τόσο στην ευρωπαϊκή όσο και διεθνή σκηνή. Ως αποτέλεσμα των επί σειρά ετών παραβιάσεων ευρωπαϊκών κανόνων και απόκρυψης οικονομικών δεδομένων, καθώς και της αδυναμίας εφαρμογής των εκ του μηχανισμού στήριξης απορρεουσών δεσμεύσεων, η Ελλάδα έχει χάσει την αξιοπιστία της ως Ευρωπαϊκός εταίρος, και – λόγω και της ρευστής πολιτικής φωνής και της οικονομικής της ανάγκης– εμφανίζεται «λιγότερο ίση» μεταξύ των Κρατών της Ένωσης. Παράλληλα η χώρα

---

²⁴ *EPLO* (13-3-2013) Οι επιπτώσεις της κρίσης στην κοινωνία και στους θεσμούς (παρουσίαση τοποθετήσεων ομιλητών σε σχετική εκδήλωση), στο <http://gr.eplo.eu>.

²⁵ Roth, F. *et al.* (2013), σ.19-20. Για τον κοινωνικό και πολιτικό αντίκτυπο της κρίσης βλ. επίσης Coulombis, T. *et al.* (2012) “On the Brink. Greece and the European financial crisis” στο “Southern Europe in trouble. Domestic and foreign policy challenges of the financial crisis”. *Mediterranean Paper Series* (December 2012) σ.30-33.

²⁶ Σχετικά βλ. Μαραντζίδης, Ν. (Δεκέμβριος 2012) «Η κρίση και το ελληνικό κομματικό σύστημα». *Foreign Affairs, The Hellenic Edition*, στο www.foreignaffairs.gr, όπου γίνεται λόγος για εξέλιξη από κρίση αντιπροσώπευσης σε κρίση νομιμοποίησης του πολιτικού συστήματος, που «(Υ)ποσκάπτει το σύνολο των προσώπων και των θεσμών που σχετίζονται με το πολιτικό σύστημα, όλες τις πολιτικές, οικονομικές και πνευματικές ελίτ και εξωτερικεύεται με ψυχολογία όχλου, μηδενιστική φιλοσοφία και βίαιη συμπεριφορά».

προβάλλει αποδυναμωμένη στη διεθνή σκηνή και συνακόλουθα στην ικανότητα προώθησης των εθνικών της θεμάτων.²⁷

Αν και ο κίνδυνος κατάρρευσης δεν έχει εξαλειφθεί, οι προβλέψεις για την ελληνική οικονομία εμφανίζονται συγκρατημένα αισιόδοξες, με το 2014 να σηματοδοτεί την καμπή για την πολυπόθητη ανάκαμψη.²⁸ Η επιβεβαίωση ενός τέτοιου σεναρίου, έστω ως διαφαινόμενη προοπτική θα αμβλύνει τις κοινωνικές και πολιτικές εντάσεις και θα θωρακίσει τη χώρα και τους πολίτες της με αυτοπεποίθηση, διευκολύνοντας έτσι την ομαλή διεξαγωγή της Προεδρίας. Τελεί ωστόσο σε συνάρτηση μιας σειράς παραγόντων, η ικανοποίηση των οποίων δε μπορεί να προεξοφληθεί: ότι η Ελλάδα θα προχωρήσει στις απαραίτητες διαρθρωτικές αλλαγές, θα αποκτήσει επενδυτική αξιοπιστία, θα συνεχίσει απρόσκοπτα η διεθνής και ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, ενδεχομένως ότι οι πολιτικές εξελίξεις στην Ευρώπη θα οδηγήσουν σε ένα ευνοϊκότερο και βιώσιμο πακέτο βοήθειας για τη χώρα, και ακόμα ότι παρά τα σημεία τριβής, θα εξακολουθήσει η ελάχιστη αναγκαία πολιτική σταθερότητα και η χώρα δε θα προσφύγει πρόωρα στις κάλπες, καθώς και ότι οι οριακές κοινωνικές ισορροπίες δε θα εκραγούν μέχρι τότε.²⁹

Στα παραπάνω σκηνικό κινδύνων και αβέβαιης πλήρωσης αιρέσεων, πρέπει να προστεθεί το αυξημένο βάρος και υποχρεώσεις που συνεπάγεται για τη χώρα και τις αρμόδιες αρχές η σύμπτωση της Ελληνικής Προεδρίας με τη διεξαγωγή των ευρωεκλογών, οι οποίες μάλιστα θα γίνουν μαζί με τις δημοτικές εκλογές. Επιπλέον, το ενδεχόμενο της συνήθους στην ελληνική πρακτική αξιοποίησης των εκλογών αυτών ως ευκαιρία διεκδίκησης και επίδειξης ισχύος μεταξύ των κομμάτων, ενέχει τον κίνδυνο εσωστρέφειας³⁰ και εισδοχής της χώρας σε μια προεκλογική περίοδο ικανή να διαλύσει την εύθραυστη πολιτική συνοχή.³¹

²⁷ Couloumbis, T. *et al.* (2012) σ.33-34. Κουσκουβέλης, Η. (2012) «Κρίση και εξωτερική πολιτική». *Foreign Affairs, The Hellenic Edition*, στο www.foreignaffairs.gr.

Καπετανγιάννης, Β. (2013) «Διπλωματία και διεθνής επικοινωνιακή πολιτική». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (28). Αθήνα: Παπαζήση, σ.103-106.

²⁸ *Ημερήσια* (7-11-12) ΚΟΜΙΣΙΟΝ: Εντός του 2013 η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας, επιστροφή στην ανάπτυξη το 2014. Ιωακειμίδης, Π. (2012-2013) «Ευρώπη και Ελλάδα το 2013. Γιατί το νέο έτος μπορεί, τελικά, να είναι καλύτερη χρονιά». Μουζέλης, Ν (2012-2013) «Σημάδια ελπίδας μέσα σε ένα πέλαγος ανησυχίας». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (27). Αθήνα: Παπαζήση, σ.86-89.

²⁹ Για την ανάγκη πολιτικής συνοχής αλλά και βούλησης για την προώθηση των απαραίτητων αλλαγών προκειμένου η χώρα να εκμεταλλευθεί το διαφαινόμενο ευνοϊκό κλίμα, βλ. Featherstone, Κ. (Μάρτιος 2013) «Η Ελλάδα έχει μια Μοναδική Ευκαιρία – θα την εκμεταλλευθεί;» *Παρατηρητήριο για την κρίση ΕΛΙΑΜΕΠ* – Άρθρο Γνώμης (1), στο www.crisisobs.gr.

³⁰ Αναστασόπουλος, Τ. (2013) σ.116.

³¹ Βλ. και Καπετανγιάννης, Β.(2013) σ.110, όπου λόγος για αναμενόμενη «σφοδρή εσωτερική πολιτική σύγκρουση» στις ευρωπαϊκές εκλογές, «καθόσον η Ε.Ε. αντιμετωπίζεται από σημαντική μερίδα των πολιτών ως οντότητα εχθρική προς τα εθνικά συμφέροντα».

4. Η Προεδρία και οι τιθέμενες προτεραιότητες

Οι ετοιμασίες για την Ελληνική προεδρία έχουν ξεκινήσει. Στο Υπουργείο Εξωτερικών έχει συσταθεί –αν και σε ανεπίσημη ακόμα βάση– το Γραφείο της Ελληνικής Προεδρίας με επικεφαλής τον πρέσβη Δ.Παρασκευόπουλο. Οι πρώτες επαφές με τους Προέδρους των πολιτικών κομμάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τους Έλληνες Ευρωβουλευτές έχουν αρχίσει.³² Προετοιμάζεται, όπως επισημαίνεται μια «λιτή από πλευράς δαπανών και λόγων και αποτελεσματική από πλευράς δράσεων (προεδρία)». ³³ Σύμφωνα με τον Υφυπουργό Εξωτερικών Δ.Κούρκουλα «θα είναι μια πολιτική προεδρία (...) (Τ)ο αντιμετωπίζουμε με μεγάλη σοβαρότητα και θέλουμε να την οργανώσουμε τόσο πολιτικά όσο και σε όρους οργανωτικούς με τον καλύτερο δυνατό τρόπο». ³⁴

Το πρόγραμμα που θα ακολουθήσει η Ελλάδα κατά το εξάμηνο Προεδρίας της κινείται στους πολιτικούς και νομοθετικούς άξονες του κοινού προγράμματος που έχει καταρτισθεί για το δεκαοχτάμηνο του Τρίο Προεδριών στο οποίο εντάσσεται.³⁵ Οι άξονες αυτοί περιγράφονται ως εξής: ενίσχυση της ΟΝΕ, ανταγωνιστικότητα και βιομηχανική πολιτική, δικτυακές υποδομές (τηλεπικοινωνίες, μεταφορές, ενέργεια) απασχόληση, ασφάλεια και Ένωση στο διεθνές περιβάλλον.³⁶ Ως η τελευταία Προεδρεύουσα χώρα στο πλαίσιο του Τρίο, η Ελλάδα θα αναλάβει την προώθηση των παραπάνω θεμάτων, στις βάσεις που θα έχουν θέσει οι προηγούμενες Ιρλανδία και Λιθουανία. Μάλιστα θα πρέπει σε σύντομο χρονικό διάστημα να προχωρήσει όλα τα εκκρεμή νομοθετήματα, καθώς, λόγω των εκλογών και της διάλυσης της Ευρωβουλής, η νομοθετική λειτουργία θα ολοκληρωθεί ήδη από το Μάιο.

Οι συγκεκριμένοι στόχοι και μέτρα που προτίθεται να προωθήσει η Ελληνική πλευρά δεν έχουν ακόμα διευκρινισθεί. Η Ελλάδα θέτει ωστόσο τρεις σημαντικές

---

³² Συναντήσεις ΥΦΥΠΕΞ Δ. Κούρκουλα με Προέδρους πολιτικών ομάδων Ε.Κ. (20-2-2013), Συμμετοχή ΥΦΥΠΕΞ Δ. Κούρκουλα στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων στις Βρυξέλλες (17-2-2013) Ιστοσελίδα Υπουργείου Εξωτερικών στο www.mfa.gr.

³³ *Express* (29-1-2013) Ευρεία σύσκεψη για την ελληνική προεδρία στην ΕΕ.

³⁴ Σημεία συνέντευξης ΥΦΥΠΕΞ Δ.Κούρκουλα στο EurActiv και στον Δημοσιογράφο Georgi Gotev (22/2/2013). Ιστοσελίδα Υπουργείου Εξωτερικών, στο www.mfa.gr.

³⁵ Το πρόγραμμα αυτό εγκρίθηκε το Δεκεμβρίου 2012 από το Συμβούλιο κορυφής. Διαθέσιμο στο <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/12/st17/st17426.en12.pdf>.

³⁶ Όπως αναπτύχθηκαν από τον επικεφαλής της αντιπροσωπείας της Επιτροπής στην Ελλάδα, κ. Καρβούνη κατά την παρουσίαση των Ιρλανδικών προτεραιοτήτων στα Γραφεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Αθήνα. *Καθημερινή* (10-1-2013) Τ.Σιχάν: Η ανεργία στους νέους αποτελεί «το μεγαλύτερο έλλειμμα» της ευρωζώνης.

προτεραιότητες για την Προεδρία της: ανάπτυξη και απασχόληση, ανθρώπινη κινητικότητα και διεύρυνση. Ειδικότερα.³⁷

Ανάπτυξη και απασχόληση

Με στόχο την ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας θα προωθηθούν πολιτικές όπως η ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η ενεργειακή πολιτική – με έμφαση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας – ο τουρισμός και η ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική. Προς την κατεύθυνση της αύξησης της απασχόλησης και της βιώσιμης ανάπτυξης θα επιδιωχθούν περαιτέρω η διαφύλαξη της σταθερότητας του κοινού νομίματος μέσα από την εμβάθυνση της ΟΝΕ και τον ex ante συντονισμό των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών, αλλά και η διαχείριση της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην Ευρωζώνη και η νέα αρχιτεκτονική της ΟΝΕ, που αναπόφευκτα αποτελούν προτεραιότητες των Προεδριών των ετών 2013-2014. Βάση για τις πρωτοβουλίες που αφορούν στην Ανάπτυξη και Απασχόληση, θα αποτελέσει η διαδικασία του “Ευρωπαϊκού Εξαμήνου” και της “Ατζέντας 2020”.

Ανθρώπινη κινητικότητα

Στο πλαίσιο της προτεραιότητας αυτής θα επιδιωχθεί η λήψη μέτρων για την ενίσχυση της ελευθερίας διακίνησης των Ευρωπαίων πολιτών για λόγους π.χ. σπουδών ή τουρισμού εντός του Ευρωπαϊκού χώρου, προς μια ανοικτή και ασφαλέστερη Ευρώπη. Στην ίδια προτεραιότητα εντάσσονται οι πολιτικές ασύλου και μετανάστευσης με στόχο τον καλύτερο συντονισμό και αλληλεγγύη μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών. Ειδικότερα θα επιδιωχθεί η προώθηση των ελληνικών θέσεων στην αναθεώρηση του Κώδικα Θεωρήσεων, η ανάληψη πρωτοβουλιών για τη διασύνδεση της ευρωπαϊκής πολιτικής θεωρήσεων και της Μετανάστευσης με την οικονομική ανάπτυξη των κρατών μελών της ΕΕ και η ενεργότερη πολιτική προωθήσεως συμφωνιών επανεισδοχής με τρίτες χώρες. Στο πλαίσιο του *Προγράμματος της Στοκχόλμης*, που ορίζει τις προτεραιότητες της Ένωσης για την περίοδο 2010-2014 στον τομέα Δικαστικών και Εσωτερικών Υποθέσεων, θα προωθηθούν η ολοκλήρωση του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου, καθώς και η εφαρμογή της αρχής της αλληλεγγύης και η διασφάλιση της ισότιμης

³⁷ Σύμφωνα με πληροφορίες από το Υπουργείο Εξωτερικών, σχετικές ανακοινώσεις στην ιστοσελίδα του και άρθρα εφημερίδων. Ενδεικτικά: Παρουσίαση του 18-μηνου προγράμματος Ιρλανδίας-Λιθουανίας-Ελλάδας για την Προεδρία της ΕΕ (trio) – Παρέμβαση ΥΠΕΞ Δ. Αβραμόπουλου (11-12-2012) Ιστοσελίδα Υπουργείου Εξωτερικών, στο www.mfa.gr, *Express* (29-1-2013).

κατανομής ευθυνών μεταξύ των κρατών-μελών ΕΕ για την προστασία των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Διεύρυνση

Στο πλαίσιο της διευρυνσιακής προτεραιότητας, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ευρωπαϊκή προοπτική των Δυτικών Βαλκανίων και την επιτάχυνση των διαδικασιών που θα επιτρέψουν την ένταξή τους στην Ένωση, μια πρωτοβουλία γνωστή ως «Ατζέντα 2014».³⁸ Για το σκοπό αυτό σχεδιάζεται σύγκληση Συνόδου Κορυφής ΕΕ - Δυτ.Βαλκανίων στη Θεσσαλονίκη, η «Θεσσαλονίκη II», όπου θα επιδιωχθεί υιοθέτηση πολιτικής διακήρυξης η οποία θα θέτει *«ένα συγκεκριμένο, φιλόδοξο αλλά ρεαλιστικό στόχο για την ολοκλήρωση της διαδικασίας ένταξης των χωρών των Δ.Βαλκανίων»*.³⁹ Τρεις βασικοί στόχοι τίθενται στο πλαίσιο της Θεσσαλονίκης II: η δημιουργία συμμαχιών προετοιμασίας μεταξύ των Κρατών μελών της Ένωσης με τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες, η ανάπτυξη δεσμών συνεργασίας μεταξύ των υποψηφίων σε περιφερειακό επίπεδο και η συμφωνία συγκεκριμένης ημερομηνίας για πλήρη ένταξη των χωρών των Δ.Βαλκανίων. Το τελευταίο προβλέπεται ότι θα αποτελέσει κίνητρο για μεταρρυθμίσεις για τις υποψήφιες χώρες και σημείο αναφοράς για την αξιολόγηση των κυβερνήσεων αλλά και θα είναι *«η ζωντανή δέσμευση της Ευρώπης υπέρ της ένταξης των Δυτικών Βαλκανίων στην ευρωπαϊκή οικογένεια»*.

Η Ατζέντα 2014 έχει τεθεί ψηλά στις προτεραιότητες της Ελληνικής Προεδρίας. Η σχετική πρωτοβουλία καθώς και η πρόθεση διοργάνωσης της Θεσσαλονίκης II παρουσιάζονται ως συνέχεια της καθολικώς ομολογημένης επιτυχίας της Συνόδου κορυφής ΕΕ-Βαλκανίων που συγκλήθηκε κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας του 2003 («Θεσσαλονίκη I»), η οποία αναζωογόνησε την ευρωπαϊκή προοπτική των Βαλκανικών χωρών, έθεσε συγκεκριμένους στόχους και το θεσμικό πλαίσιο της ενταξιακής τους πορείας και ανέδειξε την Ελλάδα για την πρωτοβουλία και τον ουσιώδη ρόλο που διαδραμάτισε. Τασσόμενη παραδοσιακά υπέρ της ευρωπαϊκής προοπτικής των Βαλκανίων, ως μια συνθήκη που θα φέρει σταθερότητα στην περιοχή, αλλά και σημαντικά πολιτικά και οικονομικά οφέλη για

³⁸ Η «Ατζέντα 2014» ανακοινώθηκε από το Γεώργιο Παπανδρέου μετά την ανάληψη των καθηκόντων της νέας κυβέρνησης τον Οκτώβριο 2009.

³⁹ Ατζέντα 2014 (14-2-2011), Ιστοσελίδα Υπουργείου Εξωτερικών, στο www.mfa.gr.

την ίδια,⁴⁰ η Ελλάδα επιδιώκει και κάποτε διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην ενταξιακή πορεία των Βαλκανίων, καταλήγει δε να συνδέει σχεδόν άρρηκτα την πολιτική διεύρυνσης της ΕΕ με τους εθνικούς της στόχους στην περιοχή.⁴¹

Αρκετά χρόνια αργότερα από τη Θεσσαλονίκη 2003 και κάτω από πολύ διαφορετικές συνθήκες, η επιδιωκόμενη επανάληψη της τότε επιτυχημένης συνταγής προβληματίζει. Η Ελλάδα δεν απολαμβάνει πια την αυτοπεποίθηση και ακτινοβολία που την αναγνώριζαν κάποτε ως το «φυσικό αγωγό της Ευρώπης στα Βαλκάνια», αλλά εμφανίζεται χωρίς κύρος και αξιοπιστία τόσο απέναντι στους Ευρωπαίους εταίρους της όσο και στους Βαλκάνιους γείτονές της, οι οποίοι μάλιστα προσπαθούν να διαχωρίσουν τη θέση τους από την Ελληνική (προβληματική) περίπτωση.⁴² Ούτε η Ευρώπη ωστόσο περιβάλλεται με το παλαιότερο κύρος και γόητρο που λειτουργούσαν στις ενδιαφερόμενες χώρες ως κίνητρο για να προχωρήσουν στις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις που θα τους επέτρεπαν την πολυπόθητη ένταξη στους αναπτυγμένους κόλπους της.⁴³ Επιπλέον, η διεύρυνση δε φαίνεται να είναι στις άμεσες προτεραιότητες της Ευρώπης: η οξεία οικονομική κρίση που βιώνει σχεδόν μονοπωλεί την ατζέντα της, η έννοια της εμβάθυνσης προβάλλεται περισσότερο επείγουσα σε σχέση με τη διεύρυνση και η Ευρώπη μετά και από τις τελευταίες προσχωρήσεις της προηγούμενης δεκαετίας διέρχεται μια περίοδο «διευρυνσιακής κόπωσης», που χαρακτηρίζεται από ανησυχία και πάντως επιφυλακτικότητα ως προς τα πλεονεκτήματα περαιτέρω διευρύνσεων.⁴⁴ Άλλωστε, σήμερα το ενδιαφέρον της διεθνούς και ευρωπαϊκής κοινότητας έχει στραφεί από τα Βαλκάνια και την άλλοτε επιτακτική ανάγκη ενίσχυσης της σταθερότητάς τους προς άλλες, περισσότερο προβληματικές περιοχές.⁴⁵

Ανεξαρτήτως των παραπάνω, είναι αμφίβολο αν μέχρι την ανάληψη της Προεδρίας από την Ελλάδα θα έχει επιτευχθεί τέτοια πρόοδος στις υποψήφιες χώρες σε σχέση με τα τιθέμενα κριτήρια προσχώρησης, που θα επιτρέψουν σημαντική

---

⁴⁰ Σχετικά με τα πλεονεκτήματα αυτά βλ. Πέγκλης, Μ. (2012) «Ευκαιρίες και απειλές στην πορεία ένταξης των Δυτικών Βαλκανίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση». *Φιλελεύθερη Έμφαση* (51), σ.127-8.

⁴¹ Βαληνάκης, Γ. (2010) «Η διαμόρφωση της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής». Στο Βαληνάκης, Γ. (επιμ.) *Ελληνική εξωτερική και ευρωπαϊκή πολιτική*. Αθήνα: Ι.Σιδέρης, σ.27.

⁴² Μαλλιός, Α. (2012) «Βαλκάνια: Η Ελλάδα χωρίς κύρος και αξιοπιστία». *Άμυνα και Διπλωματία* (252), σ.10-13.

⁴³ Μαλλιός, Α. (1-2-2012) «Για την Ευρώπη των πολιτών με αξιοπρέπεια». *Το Βήμα*.

⁴⁴ Brigada, R. (2012) "Thessaloniki 2014: In quest of a renewed credibility of the EU enlargement process". *European Movement Albania Policy Paper*, σ.12-15 στο www.em-al.org.

Jeleva, R. (2012) «The impact of the crisis on the EU perspective of the Western Balkans». *Centre for European Studies* στο www.thinkingeurope.eu.

⁴⁵ Κεντρωτής, Κ. (2011) «Περιτειχισμένες Πολιτείες. Ευρωπαϊκή Ένωση και Δυτικά Βαλκάνια». Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, σ.16.

προώθηση των ενταξιακών διαδικασιών.⁴⁶ Διπλωματικοί κύκλοι επιμέρους κρατών μελών έχουν εκφράσει αμφιβολίες ως προς το ρεαλισμό και τη σοβαρότητα της σχετικής Ελληνικής πρωτοβουλίας, θεωρώντας ότι η πρόθεση επίσπευσης της ένταξης έρχεται σε αντίθεση με την πολιτική διεύρυνσης της Ένωσης, που δίνει προτεραιότητα στην προετοιμασία των υποψήφιων χωρών έναντι του καθορισμού συγκεκριμένων ημερομηνιών προσχώρησης που επιδιώκει η Ελλάδα. Επιπλέον έχει κριθεί ότι είναι αντίθετη και με την ίδια τη στάση της χώρας, που μπλοκάρει, όπως λένε, κάθε πρόοδο στην ενταξιακή πορεία της άμεσα γειτονικής της ΠΓΜΔ.⁴⁷

5. Η Προεδρία ως ευκαιρία. Προσδοκίες

Η επιτυχής ανταπόκριση στις απαιτήσεις της Προεδρίας είναι συνάρτηση διαφόρων παραγόντων, που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαμόρφωση προσδοκιών εν όψει ανάληψης μιας Προεδρίας, αλλά και κατά την αποτίμηση των εργασιών μετά το πέρας της. Μεταξύ των παραγόντων επιτυχίας αναφέρονται το μέγεθος της χώρας και το πολιτικό και διοικητικό κεφάλαιο που διαθέτει, ο χρόνος ένταξης της χώρας στην Ε.Ε. και η συνεπακόλουθη εξοικείωση με τα ευρωπαϊκά πράγματα και εμπειρία στην άσκηση της Προεδρίας, η στάση της χώρας σε θέματα ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, οι σχέσεις με τα άλλα θεσμικά όργανα της Ένωσης και, τέλος το εσωτερικό, ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον και η χρονική συγκυρία

---

⁴⁶ Σχετικά Καραγιαννοπούλου, Χ. (2012) «Η ένταξη των Δυτικών Βαλκανίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Agenda 2014». *Φιλελεύθερη Έμφαση* (51), σ.117-123 και Αναστασάκης, Ο. (2011) «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο εκδημοκρατισμός της Βαλκανικής περιφέρειας: Μεγάλες προσδοκίες, συγκρατημένες επιδόσεις» στο Ντόκος, Θ. και Αρμακόλας, Γ. (επιμ) *Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη Προκλήσεις και προοπτικές στον 21ο αιώνα*. Αθήνα: Ι.Σιδέρης, σ. 214-216.

⁴⁷ Βλ. *EU observer* (23-11-2010) Greece will fix dates for Balkan EU membership, στο www.euobserver.com.

Αντίστοιχα, σε συνέχεια απόφασης του Συμβουλίου υπουργών εξωτερικών της Ε.Ε. για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με τα Σκόπια, ο πρωθυπουργός και τα περισσότερα μέσα μαζικής ενημέρωσης της ΠΓΔΜ κατηγόρησαν την Ελλάδα για τη στάση της, που ανακόπτει τον ευρωπαϊκή πορεία της χώρας. Βλ. Koktsidis,P. (February 2013) “FYROM’s EU accession hopes: A delicate balance”. *ELIAMEP Briefing Notes* (6/2013) στο www.eliamep.gr.

Η Ελλάδα, αξιοποιώντας τη θέση της στην Ε.Ε. και τη διευρυνσιακή πολιτική της τελευταίας ως εργαλείο άσκησης εξωτερικής πολιτικής, αποκτά κομβικής σημασίας ρόλο στην απόκτηση ευρωπαϊκού διαβατηρίου της ΠΓΔΜ, θέτοντας ως αδιαπραγμάτευτο προαπαιτούμενο τις σχέσεις καλής γειτονίας και την επίλυση του ζητήματος της ονομασίας. Βλ. Σέρμπος, Σ. (2010) «Ελλάδα και Δυτικά Βαλκάνια» στο Βαληνάκης, Γ. (επιμ.) *Ελληνική εξωτερική και ευρωπαϊκή πολιτική*. Αθήνα: Ι.Σιδέρης, σ.101-102.

ανάληψης και άσκησης της Προεδρίας.⁴⁸ Θετικό πρόσημο στις παραπάνω παραμέτρους, δημιουργεί κλίμα εμπιστοσύνης προς την Προεδρεύουσα χώρα, που με τη σειρά του ευνοεί την ομαλή και επιτυχή διεκπεραίωση των εργασιών της. Στο πλαίσιο αυτό, οι δημιουργούμενες προσδοκίες εν όψει της ανάληψης της Προεδρίας από την Ελλάδα δε μπορούν παρά να διαμορφωθούν στη βάση των παραπάνω παραμέτρων.

Για μια χώρα του μεγέθους της Ελλάδας η ανάληψη των ηνίων της Προεδρίας αποτελεί αναμφισβήτητα πρόκληση, δεδομένης της υπερχρησιμοποίησης του διαθέσιμου υλικού και ανθρώπινου δυναμικού και της εντατικής προετοιμασίας και συντονισμού που απαιτεί, καθώς και του σημαντικού μεσολαβητικού ρόλου που καλείται να διαδραματίσει.⁴⁹ Έτσι οι μικρότερες χώρες αντιμετωπίζονται συχνά με επιφυλακτικότητα ως προς τη δυνατότητα αποτελεσματικής άσκησης της Προεδρίας. Η πρόκληση αυτή εντείνεται στην Ελληνική Προεδρία του 2014 λαμβανομένης υπόψη της λιτότητας που η οικονομική δυσπραγία επιβάλλει στη διεξαγωγή του έργου της. Ωστόσο, η Ελλάδα διανύει πλέον την τέταρτη δεκαετία από την εισδοχή της στην Ευρωπαϊκή οικογένεια, συγκαταλεγόμενη –στη σημερινή διευρυμένη Ευρώπη– μεταξύ των παλαιών κρατών μελών. Διαθέτει, συνεπώς, ιδωμένη στο σύνολο των 27 και, σύντομα, 28 μελών, γνώση και εμπειρία των Ευρωπαϊκών μηχανισμών και των συσχετισμών που αναπτύσσονται στους κόλπους της Ένωσης.⁵⁰ Αντίστοιχα, η επικείμενη ελληνική Προεδρία, δε βρίσκει τη χώρα άπειρη στην ανάληψη του ρόλου αυτού, καθώς πρόκειται για την πέμπτη φορά που η Ελλάδα θα βρεθεί σε αυτή τη θέση, αν και –με εξαίρεση την Προεδρία του 2003– δεν έχει διαγράψει ιδιαίτερα επιτυχημένη πορεία.⁵¹

Παρά την τριακονταετή και πλέον πορεία της Ελλάδας και τη θέση υπέρ της ανάπτυξης ομοσπονδιακής Ένωσης που έχει διαμορφώσει, η οποία μάλιστα τυγχάνει

⁴⁸ Παγουλάτος, Γ., Μπλαβούκος, Σ. (2004) σ. 31-6.

⁴⁹ Κούκης, Θ. (2010) «Η προεδρία της Ε.Ε. στο πλαίσιο της εξωτερικής και ευρωπαϊκής πολιτικής της Ελλάδας» στο Βαληνάκης, Γ. (επιμ.) *Ελληνική εξωτερική και ευρωπαϊκή πολιτική*. Αθήνα: Ι.Σιδέρης, σ.423.

⁵⁰ Η Ελλάδα εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1981, αποτελώντας το 10^ο μέλος της. Έκτοτε έλαβαν χώρα τέσσερις διαδοχικές διευρύνσεις (1986, 1995, 2004, 2007), κατά τις οποίες προσχώρησαν άλλα 17 κράτη, ενώ αναμένεται η ένταξη της Κροατίας.

Κατά το διάστημα από την προσχώρηση της Ελλάδας, η χώρα ανέπτυξε φιλοευρωπαϊκό προφίλ, συμμετέχοντας, κάποτε, ενεργά στην προώθηση της περαιτέρω «κοινοτικοποίησης», ανάπτυξης και διεύρυνσης της Ένωσης. Ενδεικτικά βλ. Ζέπος,Ι. (2012) «Η Ελλάδα στην Ε.Ε.-30 χρόνια μετά» στο Νταλλής, Σ. (επιμ.) *Από την ένταξη στην κρίση. Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση: 1981-2011*. Αθήνα: Παπαζήση, σ.52-62.

⁵¹ Για μια συγκριτική επισκόπηση των τεσσάρων προηγούμενων ελληνικών Προεδριών και αναλυτική παρουσίαση της τελευταίας εξ αυτών βλ., μεταξύ άλλων, Παγουλάτος, Γ.,Μπλαβούκος, Σ. (2004).

υψηλής πολιτικής συναίνεσης μεταξύ των πολιτικών κομμάτων,⁵² δε φαίνεται να έχουν εμπεδωθεί οι ευρωπαϊκές αξίες, να έχουν δημιουργηθεί συμπεριφορές, θεσμοί, διαδικασίες και πολιτικές που η συμμετοχή της χώρας σε μία αναπτυγμένη Ένωση χωρών όπως η Ευρωπαϊκή θα επέβαλε. Αντίθετα, ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της χώρας φαίνεται να έλκεται από την εικόνα ενός ευρωπαϊκού παραδείσου ασφάλειας και ευημερίας που έχει καλλιεργηθεί στην κοινή γνώμη κυρίως μέσω της μαζικής και συχνά απροϋπόθετης εισροής κοινοτικών πόρων.⁵³ Με το ξέσπασμα της κρίσης, το χειρισμό της και τον κλονισμό της παραπάνω εικόνας, η εμπιστοσύνη των Ελλήνων πολιτών στο ευρωπαϊκό σχέδιο έχει διαταραχθεί σοβαρά.⁵⁴ Οι Έλληνες βέβαια δε φαίνονται πρόθυμοι να απεμπολήσουν την ευρωπαϊκή ταυτότητα,⁵⁵ όπως εν πολλοίς ερμηνεύθηκε το εκλογικό αποτέλεσμα του Ιουνίου 2012, η υποστήριξή της όμως εμφανίζεται συρρικνωμένη ποσοτικά και ποιοτικά.

Λαμβάνοντας υπόψη το άθροισμα των παραπάνω παραγόντων μαζί με τη χρονική συγκυρία και το ιδιαίτερο κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο όπως περιγράφηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, είναι σαφές ότι οι συνθήκες άσκησης της επόμενης Ελληνικής Προεδρίας δεν είναι οι καλύτερες δυνατές, διαμορφώνοντας έτσι σε χαμηλά επίπεδα τις προσδοκίες που δημιουργεί. Η επιτυχία ή αποτυχία ωστόσο δε μπορεί να προδικαστεί. Η ανάληψη της Προεδρίας από την Ελλάδα απέχει μόνο μερικούς μήνες, αλλά οι εξελίξεις και τα πιθανά απρόοπτα που μπορεί στο μεταξύ να μεσολαβήσουν στην ελληνική, ευρωπαϊκή ή και διεθνή σκηνή είναι ικανά να αλλάξουν εντελώς τις συνθήκες τόσο αρνητικά όσο και θετικά.⁵⁶ Σε κάθε περίπτωση η ευρωπαϊκή ιστορία παρουσιάζει παραδείγματα χωρών που, χωρίς να ξεκινούν με τις καλύτερες προϋποθέσεις, έφεραν αξιοπρεπώς εις πέρας την εξάμηνη αποστολή τους. Η πρόσφατη επιτυχής άσκηση της Προεδρίας του Συμβουλίου από τη μικρή, άπειρη και οικονομικά ασθμαίνουσα Κύπρο είναι ενδεικτική.⁵⁷ Με τις κατάλληλες ενέργειες,

---

⁵² Ιωακειμίδης, Π. (2010) «Η Ευρωπαϊκή Πολιτική της Ελλάδας». Στο Βαληνάκης, Γ. (επιμ.) *Ελληνική εξωτερική και ευρωπαϊκή πολιτική*. Αθήνα: Ι.Σιδέρης, σ.223-230.

⁵³ Στεφάνου, Κ. (2012) «Ελλάδα-Ευρωπαϊκή Ένωση: Η ατελής συσσωμάτωση». *Ευρωπαϊκή Έκφραση* (86), σ.11.

⁵⁴ Roth, F. *et al.* (2013), σ.19-20. *Το Βήμα* (11-3-2013) Ευρωβαρόμετρο: Η ύφεση μειώνει την εμπιστοσύνη στον ευρωπαϊσμό

Αυξάνεται η δυσaráρεσκεια των πολιτών προς την Ε.Ε.

⁵⁵ Βλ. και Ζέππος, Ι. (2012) σ.62, όπου λόγος για ταύτιση του ελληνικού και ευρωπαϊκού μέλλοντος για τη συντριπτική πλειοψηφία του ελληνικού λαού.

⁵⁶ Ενδεικτικά, τα αποτελέσματα των πρόσφατων ιταλικών εκλογών ερμηνεύθηκαν ως ικανά, σε συνδυασμό με άλλες παραμέτρους, να επιφέρουν αλλαγή κλίματος στην Ευρωπαϊκή απάντηση στην κρίση. Βλ. πχ. Μοσχονάς, Γ. (3-3-2013) «Το ηχηρό μήνυμα των ιταλικών εκλογών». *Το Βήμα*.

⁵⁷ *Ceps Commentary* (24-1-2013) «The Cyprus Presidency Pragmatism amid European Anxiety», στο www.ceps.eu.

η Προεδρία μπορεί να εξελιχθεί για την Ελλάδα σε ευκαιρία ανάκτησης της διεθνούς, ευρωπαϊκής και εσωτερικής εμπιστοσύνης και αυτοπεποίθησης, αλλά και δημιουργίας κατάλληλου κλίματος και προϋποθέσεων που θα δώσουν ώθηση στην ανάκαμψη της χώρας και την αναγέννηση της Ευρωπαϊκής ιδέας.⁵⁸

Προκειμένου να αξιοποιήσει την ευκαιρία αυτή, πέρα από τις καλές προθέσεις και διακηρύξεις, η Ελλάδα θα πρέπει καταρχάς έγκαιρα να συντάξει το πρόγραμμά της στη βάση ουσιαστικών, ρεαλιστικών και επακριβώς προσδιορισμένων στόχων, αφήνοντας πάντως περιθώρια ευελιξίας και προετοιμαζόμενη αντίστοιχα για τις μεταβαλλόμενες και τυχόν απρόοπτες εξελίξεις.⁵⁹ Ταυτόχρονα, οφείλει να μπει σε μια εντατική περίοδο προετοιμασίας, η οποία θα περιλαμβάνει επαφές με αρχηγούς πολιτικών κομμάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, πολιτικά πρόσωπα της Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, την Ύπατη Εκπρόσωπο και τις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, ώστε να εξασφαλισθεί η ομαλή και εποικοδομητική συνεργασία εντός και εκτός του Συμβουλίου κατά τη άσκηση του έργου της. Στο πλαίσιο αυτό των επαφών, η Ελλάδα θα πρέπει να συνεργασθεί στενά και ουσιαστικά με τις χώρες του Τρίο Προεδρίας στο οποίο εντάσσεται, την Ιρλανδία και Λιθουανία. Παράλληλα, είναι σκόπιμο να διερευνήσει και προωθήσει τη δυνατότητα δημιουργίας συμμαχιών με κράτη ενδιαφερόντων που συγκλίνουν με τις ελληνικές προτεραιότητες, όπως με τις περιφερειακές χώρες για την ενίσχυση των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε., με τις χώρες που πλήττονται από την οικονομική κρίση για την προώθηση εναλλακτικών πολιτικών απέναντι στα γερμανικά προτάγματα λιτότητας και με τις γειτονικές της Βουλγαρία και Ρουμανία για θέματα που άπτονται του βαλκανικού μετώπου.⁶⁰

---

⁵⁸ Χαρακτηριστικά, η επιτυχία της τελευταίας ελληνικής Προεδρίας είχε ιδιαίτερα θετικό και πολυεπίπεδο αντίκτυπο εντός και εκτός της χώρας βλ. Παγουλάτος, Γ., Μπλαβούκος, Σ. (2004) σ. 214-215, Γιαννίτσας, Τ. (2005) σ. 16-20.

⁵⁹ Απέναντι στο αρχικά ανακοινωθέν πρόγραμμα της επικείμενης Προεδρίας γράφεται κριτικά: «Μια ματιά στην ανακοίνωση του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών και την ατζέντα της ελληνικής Προεδρίας θα επιβεβαιώσει τη γραφειοκρατική και εκ συστήματος θολή γλώσσα των Βρυξελλών, με μεγάλους στόχους στους οποίους θα συμφωνούσαν όλοι και χωρίς τίποτα το συγκεκριμένο (...)».

Επίσης «η Ελληνική Προεδρία πελαγοδρόμησε – έφτιαξε μια μακρά λίστα θεματολογίας, η οποία θύμιζε εκείνες τις ταβέρνες που προσφέρουν από κεμπάπ ως τσιπούρα (...) σαν να μην αντιλαμβάνονταν ότι σε μισή θητεία θα έπρεπε να περιοριστεί σε μια-δύο κύριες αποστολές με σαφές πολιτικό στίγμα (...)» Διαμαντοπούλου, Α. (2013) «Ελληνική Προεδρία και ευρωπαϊκό διακύβευμα» και Πουλίδου, Χ. (2013) «Ελληνική Προεδρία: ακούει κανείς;» *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (29). Αθήνα: Παπαζήση, σ.70, σ.139 αντίστοιχα.

Σχετικά με την ανάγκη ευελιξίας, είναι ενδεικτική η αναπόφευκτη ανατροπή που σε σημαντικό βαθμό επέφερε ο πόλεμος στο Ιράκ στους σχεδιασμούς της ελληνικής προεδρίας του 2003 ή η πτώχευση της Λίμαν Μπράδερς (Σεπτέμβριος 2008) που παρέσυρε και τη γαλλική προεδρία εκείνου του εξαμήνου. Αναστασόπουλος, Τ., σ.114.

⁶⁰ Σχετικά, βλ. Ιωακειμίδης, Π. (2013) «Να επανέλθουμε με πρωτοβουλίες», Πουκαμισάς, Γ. (2013) «Η βαλκανική πολιτική μας και η τριμερής συνεργασία Ελλάδος-Βουλγαρίας-Ρουμανίας», Παππάς, Τ.

Περαιτέρω, θα πρέπει να αξιοποιηθούν και συντονισθούν το σύνολο των δυνάμεων που διαθέτει η χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση: οι ευρωβουλευτές, το μέλος της Ευρωπαϊκής επιτροπής, οι διπλωματικές αποστολές, η Μόνιμη Ελληνική Αντιπροσωπεία, αλλά και η κομματική αντιπροσωπεία, επωφελούμενη από τις γνώσεις, εμπειρία και τη διαπραγματευτική διευκόλυνση που μπορούν να επιφέρουν.⁶¹

Η Ελλάδα θα πρέπει άμεσα να αντιμετωπίσει την κρίση κύρους που διέρχεται, στέλνοντας το μήνυμα ότι τηρεί τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει και, άρα, είναι παράγοντας αξιόπιστος στην ευρωπαϊκή και διεθνή σκηνή, καθώς και ότι διαχειρίζεται τα οικονομικά της προβλήματα, πορευόμενη προς την αντιμετώπισή τους. Προς την ίδια κατεύθυνση, η χώρα θα πρέπει με την εξωτερική της πολιτική να συνεχίσει να αναδεικνύει τον γεωπολιτικό της ρόλο σε σειρά ευρωπαϊκών θεμάτων εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.⁶² Στο εσωτερικό χρειάζεται να αξιοποιηθεί στο έπακρο το διαθέσιμο ανθρώπινο δυναμικό του Υπουργείου Εξωτερικών, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο συντονισμό και συνοχή προσώπων και δράσεων. Θα πρέπει να επιστρατευτούν στελέχη με εμπειρία τόσο σε διοικητικό όσο και σε επιστημονικό, αλλά και πολιτικό επίπεδο, παρακάμπτοντας μονοδιάστατες κομματικές αγκυλώσεις.⁶³ Ζωτικής σημασίας είναι να διασφαλισθεί η πολιτική συνοχή κυρίως μεταξύ των τριών κομμάτων συνεργασίας, αλλά και στο σύνολο του πολιτικού κόσμου.⁶⁴ Παρά την ανάγκη έντονης εξωστρέφειας, η κυβέρνηση δε θα πρέπει να παραμελήσει τα εσωτερικά της θέματα, προωθώντας –παράλληλη με την προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης– την ανάπτυξη, δίνοντας έτσι ένα σαφές μήνυμα αισιοδοξίας στον ελληνικό λαό, που θα αμβλύνει τον κίνδυνο ταραχών. Περαιτέρω, θα πρέπει να αναδειχθεί ότι οι στόχοι που τίθενται για την Προεδρία ευνοούν τα ελληνικά αιτήματα και ενδιαφέροντα, καθιστώντας ωστόσο σαφές ότι

(2013) «Το όραμα για μια άλλη Ευρώπη και το πρόβλημα του ευρωσκεπτικισμού». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (29). Αθήνα: Παπαζήση, σ.49, 89-92 και 101-103 αντίστοιχα.

⁶¹ Για την ανάγκη συντονισμού και αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού, καλής συνεργασίας και εδραίωσης συμμαχιών βλ. Αναστασόπουλος, Τ. (2013), σ. 114, 117.

⁶² Για τη σημασία και τον τρόπο ανάκτησης κύρους της Ελλάδας, βλ., μεταξύ άλλων, Καπετανγιάννης, Β. (2013), σ. 106-111, όπου λόγος για την ανάγκη ανάπτυξης και αξιοποίησης της επικοινωνιακής πολιτικής και την ευκαιρία που προσφέρει η Προεδρία.

Βλ. επίσης Κουσκουβέλης, Η. (2012) και Dokos, T. (2013) “Greece can still be a geopolitical asset for the EU”. *Europe’s World*, στο www.europeworld.org.

⁶³ Μεταξύ των καλών πρακτικών της 3^{ης} ελληνικής προεδρίας (1994) –πλάι στην (δυστυχί) παράδοση διορισμού από τη νεοεκλεγείσα τότε κυβέρνηση φιλικά προσκείμενων προσώπων σε καίριες θέσεις– καταγράφεται η επιστράτευση στελεχών με εμπειρία από τις προηγούμενες ελληνικές προεδρίες (1983, 1988) και η καθυστέρηση της συνταξιοδότησης εμπειρών διπλωματών, προκειμένου η διοίκηση να ανταποκριθεί στο έργο της Προεδρίας. Βλ. Κούκης, Θ. (2010) σ.426.

⁶⁴ *Ibid* 29. Featherstone, K. (Μάρτιος 2013).

καταρχήν, μέσα από την άσκηση του ρόλου αυτού, δεν επιδιώκεται η εξυπηρέτηση εθνικών συμφερόντων.

Μέσα από την προτεραιότητα της ανάπτυξης και απασχόλησης που έχει θέσει, η Ελλάδα έχει την ευκαιρία να μεταφέρει την εικόνα μιας χρήσιμης πραγματικότητας της Ευρώπης, στη βάση της οποίας μπορούν να σχεδιασθούν ρεαλιστικές πολιτικές δράσης.⁶⁵ Οι στόχοι που μεταξύ άλλων έχουν τεθεί –ενίσχυση μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ενεργειακή πολιτική, τουρισμός, θαλάσσια πολιτική– είναι μεγάλης σημασίας για την Ελλάδα και η στοχευμένη ανάδειξη και προώθησή τους στην ευρωπαϊκή σκηνή θα είναι προς το συμφέρον της χώρας. Η προτεραιότητα σχετικά με τις πολιτικές μετανάστευσης και ασύλου παρουσιάζει επίσης ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ελλάδα. Είναι σαφές ότι, λόγω της γεωγραφικής της θέσης και μορφής αλλά και της οικονομικής της αδυναμίας, η χώρα δε μπορεί από μόνη της να διαχειρισθεί το μεγάλο αριθμό εισροής προσφύγων και παρανόμως εισερχομένων μεταναστών που αναμένεται να συνεχισθεί αμείωτος από την κρίση στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Η ανάληψη της Προεδρίας από την Ελλάδα είναι μια ευκαιρία να καταστήσει το γεγονός αυτό σαφές και στην υπόλοιπη Ευρώπη και να διεκδικήσει το σχεδιασμό και εφαρμογή πολιτικών στη βάση της αρχής της πραγματικής αλληλεγγύης μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών.⁶⁶

Σχετικά με την διευρυνσιακή προτεραιότητα και τα Δυτ. Βαλκάνια, η χώρα θα πρέπει να εργασθεί εντατικά, ώστε να πείσει τους εταίρους και κυρίως τους Βαλκάνιους γείτονές της για την ειλικρινή αφοσίωσή της στην προώθηση της ευρωπαϊκής δυναμικής της περιοχής, αλλά και την αντικειμενική δυνατότητά της να το πράξει. Στην παρούσα συγκυρία, εκεί που μπορεί και πρέπει κυρίως να συμβάλει η Ελλάδα είναι στην εξασφάλιση –και θα είναι προς το συμφέρον της– της ουσιαστικής ετοιμότητας των Βαλκανικών χωρών, η οποία, εφόσον τεθεί υπό συγκεκριμένους, κατάλληλους και εξατομικευμένους για κάθε υποψήφια όρους, θα αποτιμηθεί τόσο από τους Ευρωπαίους εταίρους της όσο και από τις ίδιες τις ενδιαφερόμενες χώρες περισσότερο θετικά από τη θέση συγκεκριμένων, αλλά μη ρεαλιστικών ημερομηνιών

---

⁶⁵ Κατά τον Χατζησωκράτη, η Ελλάδα «θα μπορούσε να εστιάσει το ενδιαφέρον της στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (...). Διαθέτει και το «ηθικό» έρεισμα να το επιδιώξει με το 64% της ανεργίας των νέων της». Χατζησωκράτης, Δ. (2013) «Η Ελλάδα εν όψει της προεδρίας στην Ε.Ε. Οι νέες προκλήσεις για Ελλάδα, Ευρώπη» *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (28). Αθήνα: Παπαζήση, σ.41.

⁶⁶ Για τη σχετική ανάγκη ανάληψης δράσης εκ μέρους της Ελλάδας και την ευκαιρία που αναδύεται βλ. Τάκης, Α. (9-3-14) «Πέρα από το Δουβλίνο II». *Όμιλος «Αριστόβουλος Μάνεσης»*, στο www.constitutionalism.gr και Μπαξεβάνης, Χ. (2013) «Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου και η ευκαιρία της Ελληνικής Προεδρίας». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (29). Αθήνα: Παπαζήση, σ.151-154.

ένταξης. Κερδίζοντας το «βαλκανικό στοίχημα», η χώρα έχει να ωφεληθεί στην προώθηση των εθνικών της θεμάτων, αλλά και του εκδημοκρατισμού και σταθερότητας στην περιοχή των Βαλκανίων συνθήκη αναγκαία και επιθυμητή από όλη την Ευρώπη.⁶⁷

6. Επίλογος

Η Ελλάδα καλείται να ηγηθεί του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε μια περίοδο οξείας κρίσης και έντονης αβεβαιότητας που πλήττει τόσο την ίδια όσο και την Ευρώπη. Παρά το ότι η κρίση ήδη μετράει τον τέταρτο χρόνο της, ακόμα δε φαίνεται να έχει δοθεί μια οριστική απάντηση που να δίνει σαφείς προοπτικές αισιοδοξίας και ανάκαμψης. Η ανάληψη της Προεδρίας από την Ελλάδα σε αυτή τη χρονική συγκυρία αναμφισβήτητα αποτελεί μια μεγάλη πρόκληση για τη χώρα, η οποία θα πρέπει να καταβάλει ενδεχομένως δυσανάλογες των δυνατοτήτων της προσπάθειες, προκειμένου να ανταποκριθεί.

Το μη ευνοϊκό πλαίσιο άσκησης της επόμενης Ελληνικής Προεδρίας συγκρατεί τον πήχη των προσδοκιών. Ωστόσο, οποιαδήποτε κρίση εμπεριέχει το στοιχείο της ευκαιρίας, που, αν αξιοποιηθεί κατάλληλα, μπορεί να φέρει απρόσμενα θετικά αποτελέσματα. Τότε, οι χαμηλές προσδοκίες λειτουργούν υπέρ της χώρας που, καταφέροντας να τις ξεπεράσει, ανυψώνεται τόσο στην αντίληψη των πολιτών της όσο και στον περίγυρό της. Δεν ήταν μόνο η «καλή στιγμή» που βρήκε το 2003 τη χώρα που συνέβαλε στην επιτυχή ολοκλήρωση της Προεδρίας της· ήταν και οι ηγετικές και διαχειριστικές ικανότητες, η σύνεση, ο πραγματισμός και η αφοσίωση που επέδειξε.⁶⁸ Τα ίδια αυτά, σε συνδυασμό με τη θέση στο επίκεντρο των σχεδιαζόμενων πολιτικών των Ευρωπαίων πολιτών, αρκούν για την υπέρβαση των προσδοκιών, την ανάκτηση του κύρους, την ώθηση της ανάκαμψης, αλλά και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των Ελλήνων προς τη χώρα τους και των Ευρωπαίων πολιτών προς την Ενωμένη Ευρώπη.⁶⁹

---

⁶⁷ *Ibid* 39, Πέγκλης, Μ. (2012).

⁶⁸ Βλ. Παγουλάτος, Γ., Μπλαβούκος, Σ. (2004) σ. 207-210, Γιαννίτσας, Τ. (2005) σ. 9-15.

⁶⁹ Η συγγραφή της μελέτης ολοκληρώθηκε το Μάρτιο 2013. Ωστόσο και για λόγους πληρότητας, οι πηγές εμπλουτίστηκαν με παραπομπές στα μεταγενέστερα δημοσιευθέντα τεύχη 28 (Μάρτιος-Ιούνιος 2013) και 29 (Ιούλιος-Οκτώβριος 2013) του περιοδικού «Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική». Αθήνα: Παπαζήση, όπου σειρά κειμένων επί του θέματος της παρούσης.

Ελληνική

- Αναστασάκης, Ο. (2011) «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο εκδημοκρατισμός της Βαλκανικής περιφέρειας: Μεγάλες προσδοκίες, συγκρατημένες επιδόσεις» στο Ντόκος, Θ. και Αρμακόλας, Γ. (επιμ.) *Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη Προκλήσεις και προοπτικές στον 21ο αιώνα*. Αθήνα: Ι.Σιδέρης.
- Αναστασόπουλος, Τ. (2013) «Η Πέμπτη ελληνική προεδρία στην Ε.Ε.». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (29). Αθήνα: Παπαζήση.
- Αναστασόπουλος, Τ. (21-12-12) «Η Πέμπτη ελληνική προεδρία». *Καθημερινή*.
- Ατζέντα 2014 (14-2-2011), Ιστοσελίδα Υπουργείου Εξωτερικών, στο www.mfa.gr.
- Βαληνάκης, Γ. (2010) «Η διαμόρφωση της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής» στο Βαληνάκης, Γ. (επιμ.) *Ελληνική εξωτερική και ευρωπαϊκή πολιτική*. Αθήνα: Ι.Σιδέρης.
- Γιαννίτσης, Τ. (2005) *Η τέταρτη Ελληνική Προεδρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Αθήνα: Κριτική.
- Γιαννίτσης, Γ. (2012-2013) «Κρίσιμα διακυβεύματα της κρίσης», *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (27). Αθήνα: Παπαζήση.
- Γούναρης, Γ. «Η θεσμική ολοκλήρωση της Ευρωζώνης. Ζήτημα ζωής και θανάτου για την Ευρωπαϊκή Ένωση». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (28). Αθήνα: Παπαζήση.
- Διαμαντοπούλου, Α. (2013) «Ελληνική Προεδρία και ευρωπαϊκό διακύβευμα». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (29). Αθήνα: Παπαζήση.
- Ζέπος, Ι. (2012) «Η Ελλάδα στην Ε.Ε.-30 χρόνια μετά» στο Νταλλής, Σ. (επιμ.) *Από την ένταξη στην κρίση. Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση: 1981-2011*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Ημερήσια* (7-11-12) ΚΟΜΙΣΙΟΝ: Εντός του 2013 η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας, επιστροφή στην ανάπτυξη το 2014.
- Ιωακειμίδης, Π. (2010) «Η Ευρωπαϊκή Πολιτική της Ελλάδας» στο Βαληνάκης, Γ. (επιμ.) *Ελληνική εξωτερική και ευρωπαϊκή πολιτική*. Αθήνα: Ι.Σιδέρης.
- Ιωακειμίδης, Π. (28.12.02) «Η Ελλάδα στην Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης». *EKEM* στο www.ekem.gr.
- Ιωακειμίδης, Π. (2010) *Η συνθήκη της Λισσαβώνας. Παρουσίαση, ανάλυση, αξιολόγηση*. Β' έκδ. Αθήνα: Θεμέλιο.

Ιωακειμίδης, Π. (2012-2013) «Ευρώπη και Ελλάδα το 2013. Γιατί το νέο έτος μπορεί, τελικά, να είναι καλύτερη χρονιά». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (27). Αθήνα: Παπαζήση.

Ιωακειμίδης, Π. (2013) «Να επανέλθουμε με πρωτοβουλίες». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (29). Αθήνα: Παπαζήση.

Καθημερινή (10-1-2013) Τ.Σιγάν: Η ανεργία στους νέους αποτελεί «το μεγαλύτερο έλλειμμα» της ευρωζώνης.

Κανελλόπουλος, Π.Ι. (2010) *Το Δίκαιο της ΕΕ. Συνθήκη της Λισσαβόνας*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.

Καπετανγιάννης, Β. (2013) «Διπλωματία και διεθνής επικοινωνιακή πολιτική». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (28). Αθήνα: Παπαζήση.

Καραγιαννοπούλου, Χ. (2012) «Η ένταξη των Δυτικών Βαλκανίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Agenda 2014». *Φιλελεύθερη Έμφαση* (51).

Κεντρωτής, Κ. (2011) «Περιτειχισμένες Πολιτείες. Ευρωπαϊκή Ένωση και Δυτικά Βαλκάνια». Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Κούκης, Θ. (2010) «Η προεδρία της Ε.Ε. στο πλαίσιο της εξωτερικής και ευρωπαϊκής πολιτικής της Ελλάδας» στο Βαληνάκης, Γ. (επιμ.) *Ελληνική εξωτερική και ευρωπαϊκή πολιτική*. Αθήνα: Ι.Σιδέρης.

Κουσκουβέλης, Η. (2012) «Κρίση και εξωτερική πολιτική». *Foreign Affairs, The Hellenic Edition*, στο www.foreignaffairs.gr.

Μαλλιάς, Α. (1-2-2012) «Για την Ευρώπη των πολιτών με αξιοπρέπεια». *Το Βήμα*.

Μαλλιάς, Α. (2012) «Βαλκάνια: Η Ελλάδα χωρίς κύρος και αξιοπιστία». *Άμυνα και Διπλωματία* (252).

Μαραντζίδης, Ν. (Δεκέμβριος 2012) «Η κρίση και το ελληνικό κομματικό σύστημα». *Foreign Affairs, The Hellenic Edition*, στο www.foreignaffairs.gr.

Μοσχονάς, Γ. (3-3-2013) «Το ηχηρό μήνυμα των ιταλικών εκλογών». *Το Βήμα*.

Μουζέλης, Ν. (2012-2013) «Σημάδια ελπίδας μέσα σε ένα πέλαγος ανησυχίας». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (27). Αθήνα: Παπαζήση.

Μπαξεβάνης, Χ. (2013) «Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου και η ευκαιρία της Ελληνικής Προεδρίας». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (29). Αθήνα: Παπαζήση.

Μποτόπουλος, Κ. (2010) *Οδηγός για τη Λισαβόνα. Ταξίδι στο νέο θεσμικό τοπίο της Ε.Ε.* Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ.Ν.Σακκουλας.

Παγουλάτος, Γ., Μπλαβούκος, Σ. (2004) *Η τελευταία Ελληνική Προεδρία. Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και οι Τέσσερις Ελληνικές Προεδρίες της ΕΕ*. Αθήνα: Παπαζήση.

Παππάς, Τ. (2013) «Το όραμα για μια άλλη Ευρώπη και το πρόβλημα του ευρωσκεπτικισμού». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (29). Αθήνα: Παπαζήση.

Παρουσίαση του 18-μηνου προγράμματος Ιρλανδίας-Λιθουανίας-Ελλάδας για την Προεδρία της ΕΕ (trio) – Παρέμβαση ΥΠΕΞ Δ. Αβραμόπουλου (11-12-2012) Ιστοσελίδα Υπουργείου Εξωτερικών, στο www.mfa.gr.

Πέγκλης, Μ. (2012) «Ευκαιρίες και απειλές στην πορεία ένταξης των Δυτικών Βαλκανίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση». *Φιλελεύθερη Έμφαση* (51).

Πουκαμισάς, Γ. (2013) «Η βαλκανική πολιτική μας και η τριμερής συνεργασία Ελλάδος-Βουλγαρίας-Ρουμανίας». *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (29). Αθήνα: Παπαζήση.

Πουλίδου, Χ. (2013) «Ελληνική Προεδρία: ακούει κανείς;» *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (29). Αθήνα: Παπαζήση.

Πρεβελάκης, Γ. (11-3-2013) «Η Ευρωπαϊκή πρόκληση και η Ελληνική Προεδρία της ΕΕ». *European Business Review* στο www.europeanbusiness.gr.

Σέρμπος, Σ. (2010) «Ελλάδα και Δυτικά Βαλκάνια» στο Βαληνάκης, Γ. (επιμ.) *Ελληνική εξωτερική και ευρωπαϊκή πολιτική*. Αθήνα: Ι.Σιδέρης.

Σημεία συνέντευξης ΥΦΥΠΕΞ Δ.Κούρκουλα στο EurActiv και στον Δημοσιογράφο Georgi Gotev (22/2/2013). Ιστοσελίδα Υπουργείου Εξωτερικών, στο www.mfa.gr.

Στεφάνου, Κ. (2012) «Ελλάδα-Ευρωπαϊκή Ένωση: Η ατελής συσσωμάτωση». *Ευρωπαϊκή Έκφραση* (86).

Συναντήσεις ΥΦΥΠΕΞ Δ. Κούρκουλα με Προέδρους πολιτικών ομάδων Ε.Κ. (20-2-2013), Συμμετοχή ΥΦΥΠΕΞ Δ. Κούρκουλα στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων στις Βρυξέλλες (17-2-2013) Ιστοσελίδα Υπουργείου Εξωτερικών στο www.mfa.gr.

Τάκης, Α. (9-3-14) «Πέρα από το Δουβλίνο II». *Όμιλος «Αριστόβουλος Μάνεσης»*, στο www.constitutionalism.gr.

Το Βήμα (11-3-2013) Ευρωβαρόμετρο: Η ύφεση μειώνει την εμπιστοσύνη στον ευρωπαϊσμό. Αυξάνεται η δυσαρέσκεια των πολιτών προς την Ε.Ε.

Χατζησωκράτης, Δ. (2013) «Η Ελλάδα εν όψει της προεδρίας στην Ε.Ε. Οι νέες προκλήσεις για Ελλάδα, Ευρώπη» *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική* (28). Αθήνα: Παπαζήση.

EPLO (13-3-2013) Οι επιπτώσεις της κρίσης στην κοινωνία και στους θεσμούς, στο <http://gr.eplo.eu>.

Express (29-1-2013) Ευρεία σύσκεψη για την ελληνική προεδρία στην ΕΕ.

Featherstone, K. (Μάρτιος 2013) «Η Ελλάδα έχει μια Μοναδική Ευκαιρία – θα την εκμεταλλευθεί;» *Παρατηρητήριο για την κρίση ΕΛΙΑΜΕΠ* – Άρθρο Γνώμης (1), στο www.crisisobs.gr.

Ξενόγλωσση

Batory, A. and Puetter, U. (January 2013) “Consistency and diversity? The EU’s rotating Council Presidency after the Lisbon Treaty”. *Journal of European Public Policy*, 20(1).

Brigada, R. (2012) “Thessaloniki 2014: In quest of a renewed credibility of the EU enlargement process”. *European Movement Albania Policy Paper*, στο www.em-al.org.

Bunse, S. (2006) “The 2003 Greek Council Presidency”. *Mediterranean Politics* 9(2).

Ceps Commentary (24-1-2013) «The Cyprus Presidency Pragmatism amid European Anxiety», στο www.ceps.eu.

Couloumbis, T. *et al.* (2012) “On the Brink. Greece and the European financial crisis” στο “Southern Europe in trouble. Domestic and foreign policy challenges of the financial crisis”. *Mediterranean Paper Series* (December 2012).

Dokos, T. (2013) “Greece can still be a geopolitical asset for the EU”. *Europe’s World*, στο www.europesworld.org.

Efthymiou, P. (December 2012) “The real challenges of Syria for the International Community”. *ELIAMEP Briefing Notes* (37/2012) στο www.eliamep.gr.

EU observer (23-11-2010) Greece will fix dates for Balkan EU membership, στο www.euobserver.com.

Fernández, A.M. (December 2008) “Change and Stability of the EU Institutional System: the Communitarization of the Council Presidency”. *European Integration*, 30 (5).

General Secretariat of the Council (2011) *Handbook of the Presidency of the Council of the European Union*. Directorate-General F., Brussels: General Secretariat of the Council.

Jeleva, R. (2012) “The impact of the crisis on the EU perspective of the Western Balkans”. *Centre for European Studies*, στο www.thinkingeurope.eu.

Kaczynski, P.M. (2011) “What is left for the rotating Council Presidency under the Lisbon Rules?” Think Global-Act European: The contribution of 16 European Think Tanks to the Polish, Danish and Cypriot Trio Presidency of the European Union. *Notre Europe*, στο <http://www.notre-europe.eu/media/tgae20118akaczynski.pdf>.

Kaczyński, P.M. (February 2011) “How to assess a rotating presidency of the Council under the Lisbon rules. The case of Hungary”. *Politics and Institutions, CEPS Policy Brief*, στο www.ceps.eu.

Koktsidis, P. (February 2013) “FYROM’s EU accession hopes: A delicate balance”. *ELIAMEP Briefing Notes* (6/2013), στο www.eliamep.gr.

Kunstein, T., Wessels, W. (January 2013) “The New Governance of the Economic and Monetary Union: Adapted Institutions and Innovative Instruments”. *Istituto Affari Internazionali Working Papers* (1302), στο www.iai.it.

Pagoulatos, G. (2002) “Greece & the European Union. The 2003 Presidency”, *Ευρωπαϊκή έκφραση* (47).

Roth, F., Nowak-Lehmann D., F., Otter, T. (2013) “Crisis and trust in national and European Union institutions : panel evidence for the EU, 1999 to 2012”. *European University Institute Working Papers* (RSCAS 2013/31), στο <http://cadmus.eui.eu/handle/1814/26975>.

The Treaty of Lisbon: A second look at the Institutional Innovations. *Joint EPC, EGMONT, CEPS Study*, στο www.ceps.eu.